

LIVING

STREETS

CYMRU

CAMU TUAG AT

WAHARDD PARCIO

AR BALMENTYDD

YNG NGHYMURU

RHAGAIR GAN DDIRPRWY WEINIDOG YR ECONOMI A THRAFNIDIAETH, LEE WATERS AC

Mae parcio ar balmentydd yn dod yn rhywbeth cyffredin, ond arfer gweddol ddiweddar ydyw. O fewn dim ond ychydig o genedlaethau mae strydoedd preswyl wedi cael eu trawsnewid o fod yn fannau lle byddai plant yn chwarae'n rhydd, i leoedd a reolir gan geir.

Gwir yw dweud bod sawl achos i'r ddibyniaeth ar y car, ond mae'n glir fod iddo lawer o ganlyniadau hefyd.

Mae'r cynnydd mewn allyriadau sydd wedi cyfrannu at yr Argyfwng Hinsawdd a

gyhoeddwyd yn ddiweddar wedi cyflymu oherwydd cynnydd mewn defnydd ceir. Mae hynny'n wir hefyd am ein hargyfwng ansawdd aer. Oherwydd y lluo o gemegion niweidiol sy'n cael eu pwmpio i'n hatmosffer o bibellau mwg ceir mae ein rheoliadau diogelwch wedi'u torri dro ar ôl tro a Llywodraeth Cymru wedi bod yn destun achos llys.

Mae strydoedd a ddominyddir gan geir yn cyfrannu at ein hargyfwng gordewdra. Mae strydoedd llawn traffig yn creu amgylcheddau sy'n meithrin gordewdra - lleoedd sydd ddim yn annog gweithgarwch corfforol ac sy'n cyfrannu at broblem ffyrdd o fwy eisteddog. Erbyn hyn mae un o bob pedwar o oedolion yng Nghymru yn y dosbarth gordew, ond mae'r ffigur hwnnw'n gostwng yn sylweddol ymhlith y rheini sy'n gorfforol egniol. Mae cael pobl allan o'u ceir ar gyfer siwrneiau byr yn rhoi nifer o fanteision, yn amrywio o aer glanach a

ffyrdd llai prysur i well iechyd meddwl a siopau lleol mwy prysur.

Mae ceir sy'n creu rhwystrau ar balmentydd yn atal nifer o bobl rhag gadael eu tai gan eu bod yn teimlo ei bod yn rhy beryglus i deithio'r strydoedd. Gwyddom fod hyn yn effeithio'n benodol

ar y rheini sydd â nam o ran symudedd a golwg a theuluoedd gyda phlant ifanc.

Mae'r adroddiad hwn gan Living Streets Cymru yn tynnu sylw at y malltod ar gymunedau a achosir gan barcio ar balmentydd. Dywed ymatebwyr arolwg bod hon yn broblem wirioneddol iddynt hwy a'u teuluoedd, yn enwedig o amgylch ysgolion yng Nghymru.

Mae hon yn stori gyfarwydd ledled y DU. Ond mae Llywodraeth Cymru yn cymryd cyfres o gamau i wneud ein strydoedd yn fannau cyfeillgar i bobl unwaith yn rhagor.

Mae targedau newid hinsawdd uchelgeisiol, a chant o ymrwymïadau cyhoeddus i wneud newidiadau, yn ganolog i'n cynllun carbon isel. Mae ein Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) a'n Deddf Teithio Llesol (Cymru) yn ddeddfwriaethau blaengar sydd â'r nod o newid y ffordd yr ydym yn gwneud penderfyniadau ar gyfer yr hirdymor,

gyda'r Ddeddf Teithio Llesol yn canolbwyntio'n benodol ar gynyddu nifer y bobl sy'n cerdded a beicio yng Nghymru.

Rydw i wedi sefydlu dau dasglu. Un i edrych ar y ffordd orau i weithredu terfyn cyflymder 20mya diofyn mewn ardaloedd preswyl, a'r llall i ystyried sut yr ydym y mynd i'r afael â pharcio ar balmentydd. Rhaid i Lywodraeth Cymru arwain yn hyn beth os ydym o ddifrif ynglŷn â gwneud cerdded yn ddiogel a hygyrch i bawb.

Bydd y tasglu a minnau yn edrych yn agos iawn ar yr hyn y mae ymatebwyr arolwg Living Streets wedi ei ddweud a byddwn yn defnyddio hyn fel rhan o'n tystiolaeth wrth i ni symud yn nes tuag at fynd i'r afael â'r problemau a achosir gan barcio ar balmentydd. Byddwn yn parhau i weithio'n agos gyda Living Streets Cymru i wneud yn siŵr ein bod, gyda'n gilydd, yn creu gwell amgylchedd cerdded i bawb yng Nghymru.

CRYNODEB GWEITHREDOL

MAE CERBYDAU SY’N CAEL EU PARCIO AR BALMENTYDD AC YN ACHOSI RHWYSTR A DIFROD I WYNEB LLWYBRAU TROED YN BROBLEM ERS TRO BYD I GERDDWYR. YNG NGHYMRU DYWED 83% O BOBL BOD PARCIO AR BALMENTYDD YN BROBLEM GYFFREDIN FAWR NEU FAWR IAWN.

Hefyd, dywed 80% o bobl nad oes ganddynt unrhyw hyder, neu fawr o hyder, yng ngallu eu hawdurdod lleol i ddelio â’r broblem ac mae 83% yn cefnogi gwaharddiad ar barcio ar balmentydd yng Nghymru.

Ar hyn o bryd gall awdurdodau lleol yng Nghymru a Lloegr ddefnyddio Gorchmynion Rheoleiddio Traffig i greu gwaharddiadau fesul stryd neu ardal gyfan. Gall hwn fod yn ymarferiad hir a drud. Gall yr heddlu hefyd erlyn gyrwyr am achosi rhwystr, ond anaml iawn y gorfodir hyn. Cred Living Streets mai gwneud parcio ar balmentydd yn anghyfreithlon - oni bai bod hynny wedi’i eithrio’n benodol pan fo’n ddiogel ac angenrheidiol i wneud hynny – yw’r unig ateb synhwyrol.

Arweiniodd cyflwyniad Bil Trafnidiaeth (Yr Alban) at gyfraith newydd i wahardd parcio ar balmentydd yn yr Alban ac fe’i cymeradwywyd ym mis Hydref 2019. Roedd hyn yn dilyn arolwg a gynhaliwyd gan Lywodraeth yr Alban ynglŷn â gwella parcio, lle’r oedd 85% o ymatebwyr o’r farn y dylid gorfodi rheolau parcio yn gyson drwy’r wlad. Yn yr un modd, canfu arolwg gan Living Streets Cymru bod 83% o’r ymatebwyr o blaid gwaharddiad ledled y wlad. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwneud ymrwymiad a groesawir i gyflwyno gwaharddiad o’r fath ac wedi sefydlu tasglu i ymchwilio sut y gellir cyflawni hyn.

1. Rhagymadrodd

Mae cerbydau sy'n cael eu parcio ar balmentydd (llwybrau troed) yn peri cymaint o broblem mewn dinasoedd ag y maent mewn trefi a phentrefi gwledig, oherwydd eu bod yn lleihau'r gofod i gerddwyr. Gall hyn achosi rhwystr a chyfyngu ar annibyniaeth nifer o bobl fregus, yn arbennig pobl hŷn a phobl anabl sydd â nam o ran symudedd neu eu golwg. Mae parcio ar balmentydd yn creu perygl i bobl, er enghraifft, pan fydd teuluoedd gyda chadeiriau gwthio neu bobl sydd â chŵn tywys yn cael eu gorfodi i gerdded ar y ffordd ac yn llwybr ceir sy'n dod tuag atynt. Ar gyfer pobl mewn cadair olwyn, gall palmant sydd wedi'i rwystro eu hatal rhag parhau â'u siwrnai oherwydd efallai na fydd cwrw isel yno i alluogi iddynt groesi'r ffordd.

Mae parcio ar balmentydd yn peri pryder mawr i gefnogwyr Living Streets yng Nghymru. Gofynnem i'n cefnogwyr a'r cyhoedd yn gyffredinol:

Faint o broblem yw parcio ar balmentydd?

Cymerodd dros 1,000 o bobl ran yn ein harolwg: dywedodd 83% ohonynt fod parcio ar balmentydd yn broblem gyffredin fawr neu fawr iawn (gweler isod). Awgrymodd rhai ymatebwyr y byddai angen bod marwolaeth er mwyn cael pobl i weithredu. Cysylltodd dau ymatebydd farwolaeth y ferch fach Esme Weir yn Neston yng Ngilgwri, pan aeth fan ar y palmant er mwyn dosbarthu nwyddau¹, gyda diffyg gweithredu parhaus ynglŷn â pharcio ar balmentydd. Mae hyn yn dangos diffyg hyder llwyr yng ngallu neu barodrwydd cynghorau (a'r heddlu) i fynd i'r afael â phroblem parcio ar balmentydd.

Mae parcio ar balmentydd yn broblem i'r cyhoedd yn gyffredinol hefyd. Yn 2018, datgelodd cais rhyddid gwybodaeth gan Living Streets i awdurdodau lleol yng Nghymru bod 88% ohonynt wedi derbyn llythyrau gan aelodau o'r cyhoedd yn cwyno am parcio ar balmentydd.²

¹ <https://www.liverpoolecho.co.uk/news/liverpool-news/delivery-driver-who-mounted-pavement-12782437>

² O'r 88% o awdurdodau lleol ag ymatebodd i'r arolwg ac wedi seilio ar ymateb gan 64% (16 allan o 22 awdurdod lleol).

Faint o broblem yw parcio ar balmentydd yng Nghymru?

Mae'n broblem fawr iawn	Mae'n broblem fawr	Mae'n broblem gyffredin	Mae'n broblem fach	Nid yw'n broblem
29%	25%	29%	10%	7%

Effaith parcio ar balmentydd

“Pan fyddaf allan yn cerdded gyda chadair wthio a'r ci byddaf yn aml yn dod ar draws heriau gwirioneddol oherwydd parcio ar balmentydd. Yn aml bydd yn rhaid i mi roi fy hun, fy mabi a'm ci mewn perygl er mwyn canfod fy ffordd o amgylch y ceir sydd wedi'u parcio ar y palmant drwy gerdded ar y ffordd gan nad oes digon o le i mi fynd heibio iddynt. Fe fyddaf hefyd yn gweld cerbydau'r cyngor wedi'u parcio ar balmentydd.” **(Sally)**

“Rwy'n gweithio yn y Ganolfan Ystum a Symudedd sy'n cynnal gwasanaeth cadeiriau olwyn. Mae'n rhaid i'n staff a'n cleifion deithio ar y ffordd oherwydd bod cerbydau masnachol yn parcio ar y palmentydd.” **(Adam)**

“Fe wnaeth fy mam, a oedd yn 93 oed ond yn ddigon egniol, gwmpo a thorri ei chlun mewn dau le pan barciodd rhywun ei gar ar y cwrp isel ar gornel ei stryd, gan greu rhwystr iddi gyda'i ffrâm gerdded. Fe'i gorfodwyd i fynd i fyny llethr tu ôl i'r car er mwyn croesi'r ffordd a throdd ei ffrâm drosodd dros gwrp uchel a gwneud iddi gwmpo i'r stryd. Cafodd lawdriniaeth frys, treuliodd gyfnod hir yn yr ysbyty, ac wedi blwyddyn a hanner o waith adsefydlu a ffisiotherapi, a phoen cwbl ddiangen, mae'n dioddef o ddiffyg hyder sy'n golygu ei bod wedi bod bron yn gaeth i'r tŷ ers hynny. Dydw i ddim yn poeni pa mor werthfawr y mae gyrwyr yn credu yw eu cerbydau: i gerddwyr mae palmentydd.” **(Ruth)**

“Mae'r ddau ohonom yn anabl. Mae fy ngŵr yn defnyddio cadair olwyn drydan i gyrraedd pobman. Bydd yn wynebu rhwystrau yn ddyddiol oherwydd bod gyrwyr difeddwl yn creu rhwystrau ar gyfer defnyddwyr cadair olwyn/sgwteri symudedd/cadeiriau gwthio. Yn aml bydd yn rhaid iddo yrru o amgylch cerbydau i'r ffordd neu groesi'r stryd lle bo'n ddiogel gwneud hynny. Mae'n mynd yn rhwystredig dros ben. Mae gyrwyr a cherbydau nwyddau mor anystyriol, ac os byddwch yn siarad â nhw maent yn aml yn anghwrtais. Yn aml hefyd byddant yn creu rhwystr ar gyrbau isel fel na all fy ngŵr gyrraedd llwybr.” **(Lynne)**

Mae parcio ar balmentydd yn broblem ers tro byd. Canfu arolwg gan YouGov gyda phobl 65 oed a throsodd a gomisiynwyd gan Living Streets yn 2014 bod parcio ar balmentydd yn broblem ar gyfer 73% o bobl hŷn yn eu hardal leol; dywedodd 50% o'r ymatebwyr y byddent yn fwy tebygol i gerdded y tu allan pe bai'r palmentydd yn glir o gerbydau wedi'u parcio. Yn yr un modd, canfu arolwg YouGov a gomisiynwyd ar gyfer lansiad adroddiad 'State of our Streets' Living Streets yn 2012 mai'r problemau y soniwyd amdanynt yn fwyaf cyffredin (dwy ran o dair o'r ymatebwyr) oedd sbwriel a chŵn yn baeddu, ac yna'n agos y tu ôl hynny roedd pobl yn parcio ar balmentydd.

Ni fwriadwyd i wynebau llwybrau troed gynnal pwysau cerbydau ac mae'r difrod y maent yn ei achosi yn cynyddu'r perygl o faglu a chwympo. Amcangyfrifodd adroddiad gan y Labordy Ymchwil Trafnidiaeth bod nifer y bobl a dderbyniwyd i adrannau damweiniau ac achosion brys ysbytai yn 2002 o ganlyniad i 'gwympo ar ddiffygion mewn wynebau cerdded cyhoeddus' yn amrywio rhwng 20,000 a 190,000 ar gyfer y DU gyfanⁱⁱ. Cyfrifodd yr un adroddiad bod codwm ar lwybr troed yn costio £5,606 (prisiau 2005; mae cyfrifiannell chwyddiant y DU yn dangos bod hyn yn cyfateb i £8,300 yn 2019).³ Er bod yr awduron yn cydnabod bod gyrru ar balmentydd yn un o achosion difrod i balmentydd, ni ddaethant o hyd i unrhyw ddata a oedd yn dweud pa gyfran o'r difrod a achoswyd gan gerbydau yn symud neu'n parcio ar lwybrau troed.

Nid yw'n bosibl gwybod yn union faint o bobl sy'n baglu neu'n cwmpo ar lwybrau troed (nad yn wir ar y ffordd) oherwydd bod ceir wedi parcio ar y palmant. Er hynny, datgelodd gais rhyddid gwybodaeth a wnaed gan yr AA yn 2018, bod 10,329 o hawliadau anafiadau wedi'u gwneud gan gerddwyr i awdurdodau lleol yn y DUⁱⁱ, dros y 12 mis hyd at 31 Mai y flwyddyn honno. Gallai nifer gwirioneddol y cwmpiadau fod yn uwch. Yn 2011 amcangyfrifwyd bod pob gwaith atgyweirio i balmant yn costio dros £80 (o gymharu â £52-£75 (2018) ar gyfer atgyweiriadau sydd wedi'u cynllunio/yr ymatebir iddynt i dyllau yn

³ Gan ddefnyddio <http://www.in2013dollars.com/uk/inflation/2005?amount=5606>

ⁱ Gweler <https://www.transport.gov.scot/media/42239/improving-parking-in-scotland-may-2018.pdf>

ⁱⁱ TRL (2006). 'Development of a risk analysis model for footways and cycletracks', adroddiad prosiect sydd wedi'i gyhoeddi PPR1717

ⁱⁱⁱ Gweler <https://www.theaa.com/about-us/newsroom/the-shocking-state-of-pavements>

y fforddⁱⁱⁱ). Mae cost trwsio cerrig palmant o ganlyniad i barcio ar balmentydd yn ychwanegu baich ariannol diangen ar gynghorau sydd eisoes yn brin o arian.

2. Sut caiff parcio ar balmentydd ei reoli?

Awdurdodau lleol Cymru sy'n gyfrifol am reoli parcio. Mae'r Llywodraeth yn argymhell bod awdurdodau priffyrdd yn defnyddio pwerau presennol o dan Ddeddf Rheoleiddio Traffig Ffyrdd 1984. Mae'r Ddeddf yn galluogi iddynt gyfyngu ar neu wahardd parcio ar balmentydd ar strydoedd unigol neu mewn ardal benodol drwy wneud Gorchymyn Rheoleiddio Traffig (TRO). Gellir defnyddio TRO arbrol hefyd i brofi dulliau er mwyn dileu a/neu reoleiddio parcio ar balmentydd (er enghraifft, lle bo'r palmant yn ddigon llydan, mewn cilfachau wedi'u marcio). Unwaith bod TRO ar waith, gall swyddogion gorfodi sifil gyflwyno hysbysiad rheoli parcio - cod 62 - a dirwy er mwyn rheoli'r broblem.

Mae'n anghyfreithlon i yrru ar balmentydd⁴, ond yn y rhan fwyaf o leoedd yn y DU caiff parcio ar balmentydd ei ystyried yn 'gyfreithlon'. Gellir herio hyn gan adran 137 Deddf Priffyrdd 1980, sy'n dweud ei bod yn drosedd i rwystro'n fwriadol lwybr rhydd ar briffordd. Fodd bynnag, yn ymarferol ni chaiff hyn ei orfodi'n aml gan yr heddlu.

Yn Llundain, mae parcio ar balmentydd wedi'i wahardd yn y 32 bwrdeistref ac yn Ninas Llundain o dan Ddeddf Llundain Fwyaf (Dibenion Cyffredinol) 1974. Fodd bynnag, gall awdurdod priffyrdd "drwy benderfyniad... awdurdodi" parcio ar y palmant - gan osgoi costau Gorchymynion Rheoleiddio Traffig. Gwneir eithriadau ar sail strydoedd unigol.

Gwnaethom ofyn y canlynol i bobl yng Nghymru:

Pa mor hyderus ydych chi y gall yr awdurdodau yn eich ardal ddelio â pharcio ar balmentydd yn eich ardal?

⁴ Mae rheol 145 o God y Briffordd yn nodi: "RHAID I CHI BEIDIO â gyrru ar balmant, llwybr troed neu lwybr ceffylau neu drosodd ac eithrio i gael mynediad cyfreithlon i eiddo, neu mewn achos o argyfwng".

Hyderus iawn	Gweddol hyderus	Dim yn siŵr	Dim yn arbennig o hyderus	Dim yn hyderus o gwbl
2%	5%	12%	22%	58%

Gan ystyried yr arsylwadau yn yr adran uchod mae 80% o'r ymatebwyr yn mynegi fawr ddim hyder, neu dim hyder o gwbl, yng ngallu eu hawdurdod lleol i ddelio â'r broblem.

Mae rhoi TRO ar waith yn broses hir a drud. Gall gymryd hyd at ddwy flynedd ac mae'n gofyn am ymgynghoriad cyhoeddus eang. Fodd bynnag, ar adeg ein cais rhyddid gwybodaeth yn 2018 dim ond un awdurdod lleol yng Nghymru, Dinas Abertawe, ddywedodd ei fod wedi gorfod defnyddio TRO i reoli parcio ar balmentydd yn y ddwy flynedd flaenorol (2016-8). Gosodwyd y TRO ar gyfer un stryd a chostiodd £500. Roedd y costau a adroddwyd ar gyfer Lloegr (fel rhan o'r un cais rhyddid gwybodaeth) yn amrywio o gyfartaledd o £250 am bob arwydd a phostyn, i dros £3,000 ar gyfer pob stryd er mwyn codi arwyddion llinellau, selio'r gorchymyn, cyhoeddi hysbysiadau yn y papur lleol a chostau staff.

Y sefyllfa yn yr Alban: Y Bil Trafnidiaeth (Yr Alban)

Yn yr Alban, lobiodd y Gynghrair Parcio Cyfrifol, a arweinir gan Living Streets Scotland, am y Bil Parcio Cyfrifol. Roedd gan y Bil Aelod a gynigwyd gan Sandra White MSP gefnogaeth drawsbleidiol gan 58 o Aelodau Senedd yr Alban. Cafodd ei oedi gan ansicrwydd ynglŷn â phwerau datganoledig ac fe'i ail-lansiwyd yn 2015 gan Sandra White fel y Bil Parcio ar Lwybrau Troed a Pharcio Dwbl (Yr Alban). Ceisiodd Bil Aelod Preifat Mark Lazarowicz AS - Bil Parcio Cyfrifol (Yr Alban) 2014-15 - egluro hawl yr Alban i ddeddfwriaethau ar faterion parcio. Diwygiwyd Bil yr Alban 2016 i roi pwerau i Senedd yr Alban dros barcio yn Rhan 4 Deddf yr Alban 2016. Y mis Ebrill 2019, cytunodd Llywodraeth yr Alban mewn egwyddor i weithredu'r Bil Trafnidiaeth (Yr Alban) er mwyn rhoi gwaharddiad cenedlaethol parcio ar lwybrau troed ar waith^{iv}. Pleidleisiwyd ar ddiwygiadau terfynol i'r Bil a chymeradwywyd deddf newydd i wahardd parcio ar balmentydd yn yr Alban ym mis Hydref 2019.

^{iv} Gan Age UK (2011) 'Pride of Place <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/age-uks-pride-place-campa-fe3.pdf>

3. Cefnogaeth ar gyfer gwaharddiad cenedlaethol yng Nghymru

Mae 83% o'r ymatebwyr i'n harolwg parcio ar balmentydd yng Nghymru yn cefnogi gwaharddiad ar barcio ar balmentydd. Gwnaethom hefyd ofyn i bobl sôn wrthym am eu profiadau o broblem parcio ar balmentydd. Ymhlith y materion a fynegir yn gyson wrth sôn am barcio ar balmentydd mae:

Ofn cerdded yn y ffordd gyda phlant bach neu gael eu taro gan bobl sy'n gyrru ar y palmant (yn arbennig y tu allan i ysgolion oherwydd efallai na fydd plant bach yn gweld cerbydau sy'n dod ac na fydd gyrwyr yn gallu eu gweld hwythau):

- Y bregusrwydd a brofir gan y cerddwyr lleiaf abl wrth gael eu gorfodi i'r ffordd
- Ymddygiad ymosodol gan yrwyr tuag at gerddwyr sy'n gofyn iddynt beidio â pharcio ar y palmant
- Sut mae'n broblem i bob cerddwr, nid dim ond y rhai mwyaf bregus
- Anafiadau e.e. gan gerbydau sy'n creu rhwystr ar y palmant
- Y risg a'r perygl sy'n gysylltiedig â gyrru ar lwybr troed er mwyn parcio
- Materion diogelwch ehangach yn arbennig o ran gwelededd, ond hefyd cyflymder cerbydau pan orfodir cerddwyr i gerdded ar y ffordd
- Sut mae'n cyfyngu ar ryddid pob i fynd allan
- Diffyg gweithredu ar y mater gan yr awdurdodau perthnasol

Yr hyn a ddaeth i'r amlwg o'r sylwadau a dderbyniwyd gennym oedd teimlad clir o hawl, wedi'i gyfuno â diffyg dealltwriaeth neu empathi ar gyfer yr effaith a achosir gan bobl sy'n parcio ar balmentydd. Mae cyfleustra i yrwyr a'r amharodrwydd i gerdded yn achosi anafiadau ar lwybrau troed ac yn gorfodi pobl (sy'n dibynnu ar gerdded fel dull trafnidiaeth) i fynd ar y ffordd. Mae hyn yn digwydd er bod Rheolau'r Ffordd Fawr yn dweud na ddylai gyrwyr barcio ar balmentydd. Amcan allweddol newid y gyfraith fel bod rhagdybiaeth glir nad oes hawl i barcio ar balmentydd (oni chaniateir yn wahanol), yw herio'r diwylliant goddefol o barcio ar balmentydd.

Herio'r diwylliant o barcio ar balmentydd

"Bu bron i mi gael fy nharo i lawr pan yrrodd gyrrwr ar balmant roeddwn i'n cerdded arno a pharcio ei char o fy mlaen ar y palmant! Roedd yn rhaid i mi gerdded ar y ffordd! Pan gwynais wrthi dywedodd mai dim ond am deg munud yr oedd yn parcio yno; doedd ganddi ddim syniad." **(Carol)**

"Mae gan fy merch Acondroplasia (math o gorchedd aelodau byr); ni fyddai car yn gyrru i lawr y ffordd ar y cyflymder y maent yn ei wneud yn ei gweld tan y funud olaf. Mae pawb yn parcio ar y palmentydd yn yr ardal lle rydym yn byw felly mae'n rhaid i ni gerdded ar y ffordd. Mae ganddynt ddreif ar gyfer eu ceir ond yn defnyddio'r palmentydd. Dydw i ddim yn deall y peth." **(Lorraine)**

"Os byddaf yn cerdded gyda fy nghi tywys, mae'n rhaid i mi naill ai sefyll ac aros neu fynd ar y ffordd, sy'n beryglus. Bydd y bobl sy'n parcio ar balmentydd yn dweud yn aml eu bod yn gwneud hynny gan na allant gerdded yn bell, ond os oes ganddynt fathodyn glas, dylent sylweddoli beth yw goblygiadau'r hyn maent yn ei wneud." **(Jane)**

"Y broblem yn fy ardal i yw rhieni'n gollwng ac yn casglu eu plant o'r ysgol. Maent yn credu bod hawl ganddynt i barcio lle bynnag a sut bynnag y mynnant oherwydd ei fod 'dim ond am bum munud'". **(Lloyd)**

Roedd 10% o'r ymatebwyr yn erbyn gwaharddiad ar barcio ar balmentydd gyda 8% ddim yn siŵr. Rhoddwyd nifer o resymau am hyn, yn amrywio o:

- Mae angen lle ar gerbydau brys a cherbydau gwasanaethau i basio
- Mae'r ffyrdd eisoes yn rhy gul ac nid ydynt wedi'u bwriadau ar gyfer y lefel bresennol o berchnogaeth cerbydau (e.e. cartrefi sydd â nifer o geir a faniau)
- Mae gyrwyr yn cael eu cosbi'n annheg. Mae angen eu ceir ar bobl ac nid oes ganddynt unrhyw le arall i barcio, felly beth yw'r dewis sydd ganddynt?
- Os na all teuluoedd sy'n ymweld barcio, gallai trigolion sydd â llai o symudedd deimlo'n ynysig
- Dylai bod mwy o gefnogaeth ar gyfer trafnidiaeth gyhoeddus fel dewis amgen i geir
- Nid yw'n broblem, cyn belled bod digon o le i gerddwyr sydd â chadeiriau gwthio
- Parcio anghyfrifol gan leiafrif o yrwyr yw'r broblem ac addysg yw'r ateb

Pam y dylid caniatáu parcio ar balmentydd

"Rwy'n defnyddio cadair olwyn. Dydw i ddim yn gwrthwynebu parcio ar balmentydd os oes digon o le i basio ac nad yw'n digwydd dros gyrbau isel." **(Elaine)**

"Os nad ydym yn parcio ar balmentydd, all y gwasanaethau brys ddim pasio. Mae strydoedd yng Nghymru yn hen a chul; mae pobl yn llwyddo i fynd heibio i geir sydd wedi'u parcio gan mai dim ond ar hanner y palmant rydym yn parcio. Rwy'n gwybod bod rhai pobl, fel y deillion, yn cael trafferth ond fy marn i yw bod angen rhoi blaenoriaeth i'r gwasanaethau brys." **(Susan)**

Mae'r rhesymau hyn yn dangos camsyniad gwirioneddol y byddai gwaharddiad llwyr yn golygu na fyddai unrhyw barcio yn cael ei ganiatáu ar balmant. Yn hytrach, mae'n golygu troi'r sefyllfa bresennol wyneb i waered. Byddai newid y gyfraith yn ei gwneud hi'n ofynnol i awdurdodau lleol ddefnyddio'r pwerau sydd ar gael iddynt i alluogi strydoedd i optio i mewn ar gyfer parcio ar lwybr troed yn hytrach nac optio allan. Efallai y gellid caniatáu parcio ar balmentydd mewn rhai strydoedd mewn cilfachau wedi'u marcio, ond byddai'n cael ei reoleiddio ac nid ar gael i bawb.

Yn yr un modd, mae'r Bil Trafnidiaeth (Yr Alban) (fel y'i diwygiwyd ar Gam 2^v) yn cymryd dull pragmatig ac yn nodi y byddai gwaharddiad ar barcio ar balmentydd yn cael ei eithrio yn yr amgylchiadau canlynol:

“nid oes unrhyw ran o'r cerbyd o fewn 1.5 metr i ymyl y palmant sydd bellaf i ffwrdd o ganol y ffordd (beth bynnag fo ffin yr ymyl hwnnw).” (erthygl 47(2)(c))

Mewn geiriau eraill, byddai parcio ar balmentydd yn cael ei ganiatáu pan fo'r palmentydd yn dal i fod yn ddigon llydan i gerddwyr gerdded yn ddiogel a chyfforddus wrth ochrau'r cerbydau, gyda chadeiriau gwthio, cadair olwyn neu sgwter symudedd.

Y negeseuon eraill sy'n deillio o ganlyniad ein harolwg yw ei bod yn hollbwysig bod codi ymwybyddiaeth, ac yn hanfodol gorfodaeth, yn cyd-fynd â gwaharddiad ar barcio ar balmentydd.

^v Gweler [https://www.parliament.scot/S5_Bills/Transport%20\(Scotland\)%20Bill/SPBill33AS052019.pdf](https://www.parliament.scot/S5_Bills/Transport%20(Scotland)%20Bill/SPBill33AS052019.pdf)

Mae gorfodaeth yn hollbwysig

“Bydd gyrwyr diofal yn aml yn parcio eu ceir yn lletraws ar y palmant yn fy stryd ac yn eu gadael am nifer o ddiwrnodau, weithiau wythnosau. Mae’n rhaid gwneud rhywbeth gan fod riportio’r mater i’r cyngor neu’r heddlu yn wastraff amser ac nid yw swyddogion gorfodi fel petaent o gwmpas pan fydd hyn yn digwydd.” **(Lesley)**

“Mae hi fel petai’r agwedd tuag at orfodi parcio yn llac. Nid oes wardeiniaid ar rawd y tu allan i ganol y dref ac mae hyn yn arwain at barcio peryglus yn yr holl ardal. Mae parcio ar balmentydd a llinellau melyn dwbl yn gyffredin iawn. Yn aml bydd yn rhaid i bobl fynd â phramiau ar ffyrdd prysur oherwydd bod y palmentydd wedi’u rhwystro.” **(Roy)**

“Mae pobl nawr yn parcio’n gyfan gwbl ar balmentydd er mwyn osgoi llinellau melyn dwbl gan eu bod y gwybod na all awdurdodau lleol gymryd camau gweithredu ac mae’n flaenoriaeth isel i’r heddlu.” **(Stuart)**

“Nid oes fawr o bwrpas gosod mesurau oni bai y cânt eu plismona. Rwy’n teimlo’n gwbl ddi-rym i wneud unrhyw beth ynglŷn â phobl sy’n parcio ar balmentydd. Rwy’n hollol ddall a byddaf yn aml yn taro i mewn i gerbydau sydd wedi’u parcio ar balmentydd, yn enwedig cerbydau mawr, gan fod fy ffon wen yn mynd oddi tanynt ac yna bydd fy ysgwydd neu fy wyneb yn taro’r cerbyd ac mae’r canlyniad yn boenus. Fe fyddwn wrth fy modd pe bai’r gyfraith yn cael ei gwneud yn glir ynglŷn â pharcio ar balmentydd a bod system yn cael ei rhoi ar waith i helpu cerddwyr i riportio tor-cyfraith fel eich bod yn gallu gweld bod camau wedi’u cymryd. Nid oes dim byd gwaeth na riportio rhywbeth a bod â dim syniad bod unrhyw beth wedi digwydd o ganlyniad - pam traferthu?” **(John)**

“Os caiff deddfwriaeth ei phasio, a fydd hynny’n gwneud gwahaniaeth? Mae llawer o barcio ar balmentydd yn digwydd dros linellau melyn dwbl gyda dim gobaith y bydd warden yn dod heibio a delio â’r drosedd.” **(Jocelyn)**

Astudiaethau achos

Folkert Veenstra

Dywed Folkert Veenstra o Sir Drefaldwyn, bod parcio ar balmentydd yn broblem fawr yn ei hardal hi. Mae'n defnyddio cadair olwyn ac nid yw'n teimlo'n ddiogel yn mynd at yrwyr i gwyno sy'n golygu y bydd yn aml yn gorfod galw'r heddlu pan fydd cerbyd yn creu rhwystr iddi.

“Mae pobl yn defnyddio'r palmant fel maes parcio ac mae hynny'n beryglus i bawb. Rwy'n defnyddio cadair olwyn ac os nad yw'r palmant yn ddigon llydan, alla'i ddim mynd heibio. Mae'n arbennig o wael ar gyfer pobl ddall - gallaf i o leiaf weld y ceir. Nid yw pobl yn meddwl. Nid fel hyn ddylai fod: dylai palmentydd fod ar gyfer pobl.”

Hoffai Folkert weld deddfwriaeth i wahardd parcio ar balmentydd yng Nghymru ac mae'n credu y dylai wardeiniaid parcio a'r heddlu gael yr un pwerau i ddirwyo pobl sy'n parcio'n anghyfreithlon. Mae hefyd yn meddwl y dylai mwy o bobl gwyno fel bod awdurdodau

Rhian Morris

Mae Rhian Morris yn byw ym Mhen-y-bont ar Ogwr gyda Harley, ei mab saith mlwydd oed. Mae'r ddau ohonynt yn rhannol ddall felly mae hi hyd yn oed yn anoddach i deithio o gwmpas pan fydd ceir yn parcio ar balmentydd. Mae'n dweud y bydd llawer o bobl yn ei chymdogaeth ddim yn gadael eu tai ac nid oes ganddynt yr hyder i riportio parcio ar balmentydd.

“Mae'n anodd dros ben i weithio'ch ffordd heibio ceir sydd wedi'u parcio ac mae'n rhaid i mi gynllunio ymlaen llaw pan fyddaf yn mynd allan. Mae'n peri llawer o bryder i mi oherwydd dydw i ddim bob amser yn gwybod a yw hi'n ddiogel i groesi'r ffordd. Rydw i eisiau i Harley allu symud o gwmpas pan fydd yn hŷn, ond yn amlwg rydw i'n cael trafferth.”

Mae ceir yn parcio ar balmentydd y tu allan i ysgol Harley, yn y stryd, ac yng nghanol y dref, ac mae Rhian yn credu bod angen i awdurdodau lleol ddarparu mwy o ofodau parcio penodol. Hoffai Rhian weld gwaharddiad llwyr ac mae'n ymgyrchu yn ei hardal i godi ymwybyddiaeth ynglŷn â'r mater a helpu pobl eraill yr effeithir arnynt

4. Sut y gallai gwaharddiad weithio yng Nghymru

Y dull gorau yw defnyddio'r pwerau sydd ar gael - Gorchmynion Rheoleiddio Traffig - i ganiatáu parcio ar balmentydd mewn rhai strydoedd ('optio i mewn' yn hytrach na'i wahardd) ar sail strydoedd unigol. Am y rhesymau a amlinellwyd uchod, byddai hon yn broses hir a drud. Dull arall a awgrymwyd yn Lloegr yw ddad-droseddoli y weithred o greu rhwystr. Byddai hyn yn caniatáu i awdurdodau lleol osod dirwyon ar gerbydau sy'n rhwystro llwybrau traed. Yn ein barn gallai hwn fod yn fesur interim defnyddiol tra bod gwaharddiad cenedlaethol (a fyddai'n rheoleiddio lle caniateir parcio ar balmentydd) yn cael ei roi ar waith.

Cred Living Streets bod angen i'r gyfraith fod yn gyson ledled Cymru. Gallai dull Llundain – y gwnaethom llobio drosto ac sydd wedi'i fabwysiadu yn y Bil Trafnidiaeth (Yr Alban) – gael ei gyflwyno yn Lloegr (a Chymru) hefyd. Yn hytrach na'i gwneud yn ofynnol i gael TRO, byddai angen i gynghorau basio cynnig i eithrio strydoedd neu leoedd er mwyn caniatáu parcio ar balmentydd. Mae pasio cynnig yn gyflymach ac nid oes angen hysbysebion ac ymgynghoriadau drud. Mae'n ymatebol i angen lleol.

Rhaid aros i weld a fydd Llywodraeth yr Alban yn cynghori awdurdodau priffyrdd yr Alban i ymgynghori â phreswylwyr a/neu fusnesau ar ganiatáu parcio ar balmentydd. Bydd hynny, ynghyd ag ymgyrch genedlaethol i godi ymwybyddiaeth a'r cyfrifoldeb ar awdurdodau priffyrdd i sicrhau bod parcio ar balmentydd yn cael ei ganiatáu dim ond lle mae'n ddiogel i wneud hynny, yn costio arian.

Gwrthbwysir hyn drwy gynnig arbedion ariannol enfawr i gynghorau lleol sy'n gorfod talu am drwsio llwybrau troed sydd wedi'u difrodi gan bwysau cerbydau, a'r rhyddid newydd a roddir i bobl mewn cadeiriau olwyn, rhieni gyda chadeiriau gwthio ac oedolion hŷn.

5. Materion ehangach

Mynegwyd pryderon ynglŷn â dyluniad ystadau tai newydd lle mae dreifiau cul a strydoedd cul yn golygu nad oes digon o le i barcio, gan orfodi pobl i barcio ar y palmant. Daeth y broblem hon hefyd i'r amlwg mewn ymatebion i arolwg parcio ar balmentydd Living Streets yn Lloegr. Nid yw darpariaeth parcio wedi'i gyfyngu yn ddatrysiaid oni bai bod digon o ddewisiadau amgen o ran teithio a thrafnidiaeth gyhoeddus.

Fe wnaeth ymatebwyr i'n harolwg yng Nghymru hefyd sôn am faterion ehangach ynglŷn â chynnal a chadw palmentydd a rhwystrau eraill, megis gwrychoedd wedi tyfu'n wyllt, biniau olwyn a llanast ar y stryd. Ynghyd â pharcio ar balmentydd, y teimlad oedd bod y rhain yn arwydd o'r flaenoriaeth isel a roddir i gerddwyr.

6. Casgliad

Mae Living Streets yn cefnogi'n llwyr fwriad Llywodraeth Cymru i wahardd parcio ar balmentydd. Rydym wedi ymgychu o blaid strydoedd diogelach a mwy hygyrch drwy gydol 90 mlynedd ein bodolaeth. Mae'r arolwg diweddaraf hwn o brofiad pobl o barcio ar balmentydd yng Nghymru yn dangos yr hyn rydym wedi'i ddysgu ar hyd y ffordd: mae angen i ni wahardd parcio ar balmentydd.

Mae gyrru cerbydau ar lwybrau troed yn beryglus (ac yn anghyfreithlon) oherwydd nid yw cerddwyr yn disgwyl hynny ac efallai na fydd y gyrrwr yn gallu gweld plant ifanc. Gall parcio cerbydau ar lwybrau troed ac achosi rhwystr atal pobl mewn cadeiriau olwyn rhag parhau â'u siwrnai neu orfodi teuluoedd ifanc gyda chadeiriau gwthio i symud i lwybr cerbydau sy'n dod tuag atynt. Mae mwyafrif y bobl a ymatebodd i'n harolwg yng Nghymru yn cefnogi newid y gyfraith.

Byddai newid y gyfraith yn dal i olygu bod gan awdurdodau lleol y dewis i ganiatáu parcio ar balmentydd ar strydoedd lle mae hynny'n ddiogel i gerddwyr a pan fo'n angenrheidiol gwneud hynny. Nod creu gwaharddiad diodyn yw troi'r sefyllfa bresennol wyneb i waered, drwy herio'r diwylliant o oddefoldeb ynglŷn â pharcio ar balmentydd a'i reoleiddio. Gellir defnyddio offer presennol megis Gorchmynion Rheoleiddio Traffig (TRO) i ganiatáu parcio ar balmentydd mewn cilfachau sydd wedi'u marcio. Efallai y bydd Llywodraeth Cymru hefyd am ystyried dad-droseddoli creu rhwystr a defnyddio penderfyniadau'r cyngor (yn hytrach na TRO) i reoli parcio ar balmentydd.

Fodd bynnag, nid yw newid y gyfraith yn unig yn ddigon. Mae'n hanfodol bod y cyhoedd yn ymwybodol o'r newidiadau a pham eu bod yn digwydd. Mae hefyd yn angenrheidiol i'r newidiadau hyn gael eu gorfodi. Gwnaeth nifer o bobl sylwadau ar y diffyg gweithredu ynglŷn â pharcio ar balmentydd - a hefyd ynglŷn â materion ehangach yn ymwneud â chynnal a chadw palmentydd. Mae Llywodraeth Cymru mewn sefyllfa i ddatblygu'r materion hyn ac mae Living Streets yn edrych ymlaen at gefnogi eu cynnydd tuag at ganlyniad cadarnhaol i bawb.

Ni yw Living Streets, elusen y Deyrnas Unedig ar gyfer cerdded pob dydd. Ein cenhadaeth yw sicrhau gwell amgylchedd i gerdded ynddo ac ysbrydoli pobl i gerdded mwy.

America House, 2 America Square, Llundain EC3N 2LU

Ff: 020 7377 4900 www.livingstreets.org.uk @livingstreets / @LStreetsCymru

Mae Living Streets (The Pedestrians' Association) yn Elusen Gofrestredig Rhif 1108448 (Cymru a Lloegr) a SC039808 (Yr Alban). Cwmni Cyfyngedig drwy Warant (Cymru a Lloegr), Rhif Cofrestru'r Cwmni 5368409. 2 America Square, Llundain EC3N 2LU.